SÜRMECİK (BANAZ – UŞAK) PALEOLİTİK AÇIK HAVA YERLEŞİMİ KENAR KAZIYICILARI[1]

E. Koray SARIOĞLU*

Anahtar Kelimeler: *Sürmecik • Paleolitik • Açık Hava Yerleşimi • Orta Paleolitik • Kenar Kazıyıcı • Batı Anadolu • Moustérien.*

Özet: Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi hem Dünya hem de Anadolu arkeolojisi açısından oldukça önemli bir yerleşim yeridir. Yerleşim yeri, buluntu topluluğu açısından, tipolojik olarak Orta Paleolitik Dönem olarak nitelendirilir. Kenar Kazıyıcılar Orta Paleolitik Dönem'de en sık rastlanan alet grubudur. Paleolitik Çağ'ın her döneminde görülebilen bu aletler özellikle Orta Paleolitik'te çok fazla çeşitlenme göstermiştir. Kenar kazıyıcılar bu çalışma kapsamında incelenen küçük alet grubu içerisinde dişlemeli aletler, çontuklu/çentikli aletler, düzeltili yonga ve dilgilerden sonra dördüncü büyük grubu oluşturur. Kenar kazıyıcıların literatürde bilinen bütün alt tiplerine bu yerleşim yerindeki 1854 adet kenar kazıyıcı içinde rastlamak mümkündür. Tek kenar kazıyıcılar 1015 örnek ile temsil edilir. Yatay kenar kazıyıcılar 302, iki kenar kazıyıcılar 219, yöneşen kenar kazıyıcılar 167 adettir. Bileşik aletlerin sayısı 151'dir. 1449 örnek yonga üzerine, 405 örnek dilgi üzerine yapılmıştır. Kenar kazıyıcıların yapımında çakmaktaşı, radyolarit, kalsedon ve kuvarsit olmak üzere 4 adet hammadde tipi tercih edilmiştir. *Moustérien*'in bu karakteristik aletleri çok çeşitli işlevlere yönelik kullanılan aletlerdir. Buluntu yerinin keşfi ile Batı Anadolu'da Paleolitik Çağ açısından bir bütünlük sağlanmıştır.

SIDE SCRAPERS OF SÜRMECİK (BANAZ – UŞAK) PALEOLITHIC OPEN AIR SETTLEMENT

Keywords: *Sürmecik • Paleolithic • Open Air Site • Middle Paleolithic • Side Scraper • West Anatolia • Moustérien.*

Abstract: Sürmecik Paleolithic Open Air Settlement is an important settlement both in terms of the World and Anatolian archaeology. The settlement is described as typologically Middle Paleolithic in terms of finds. Side scrapers are the most common tools in the Middle Paleolithic Period. These tools, which have been observed in every period, have shown great diversity especially in Middle Paleolithic. Side scrapers constitute the fourth largest group that of the examined in this study after denticulated tools, notched tools and retouched flake and blade. It is possible to find all the subtypes of side scrapers known in the literature in 1854 side scrapers in this settlement. Single Side Scrapers are represented by 1015 samples. Transverse Side Scrapers are 302, Double Side Scrapers are 219, Convergent Side Scrapers are 167 pieces. The number of composite tools is 151. 1449 samples were made on the flake, 405 samples on the blade. Four types of raw materials, flint, radiolarite, chalcedony and quartzite were preferred in the production of side scrapers. These characteristic tools of *Moustérien* are used for many diverse functions. The discovery of the site yielded a unity for the Paleolithic Age in Western Anatolia.

* *Engin Koray Sarıoğlu (MA), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Tarih Öncesi Arkeolojisi) Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, e-posta: k.sarioglu1@gmail.com*
ORCID: 0000-0003-1489-6613
Gönderilme tarihi: 04.05.2020; Kabul edilme tarihi: 03.09.2020

DOI: 10.36891/anatolia.731915

[1] Makalede bahsi geçen yerleşim yeri Sürmecik, yüksek lisans bitirme tezim kapsamında üzerinde çalıştığım bir yerleşim yeridir. Yaklaşık iki senelik çalışmalar süresince yardımlarını ve görüşlerini benden esirgemeyen, başta tez danışmanım Prof. Dr. Harun Taşkıran olmak üzere; Prof. Dr. Kadriye Özçelik, Doç. Dr. Berkay Dinçer, Dr. Öğr. Üyesi Gizem Kartal, Prof. Dr. Metin Kartal, Doç. Dr. Cevdet Merih Erek, Prof. Dr. Darrel Maddy, Arş. Gör. Dr. Yavuz Aydın, Arş. Gör. Eşref Erbil, Arş. Gör. Göknur Karahan'a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Giriş

Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi, Uşak ili Banaz ilçesi, Kızılcaören Köyü'nün 2,5 km güneybatısında, yöre halkı tarafından Sürmecik (Uyuz) Hamamı olarak nitelendirilen bölgede yer almaktadır[2] (Resim 1). Buluntu alanı, fay hattından yüzeye çıkan sıcak ve soğuk kaynak suları neticesinde oluşan travertenlerin altında, tesadüf eseri keşfedilmiştir[3].

Bu keşfin ardından 2015 senesinde, alanda Prof. Dr. Harun Taşkıran başkanlığında bir ekip tarafından gerçekleştirilen değerlendirmeler sonucu bir kurtarma kazısı yapılmasına karar verilmiştir[4].

2016 ve 2017 yıllarında bölgede arkeolojik kazı çalışmaları gerçekleştirilmiş ve Orta Paleolitik Dönem'e atfedilen yaklaşık 88.000 adet yontmataş öğe ele geçirilmiştir[5].

Günümüze kadar bölgede gerçekleştirilen araştırmalar Uşak'ın en eski yerleşimlerinin Neolitik Çağ'ın sonlarından itibaren başladığını göstermiştir[6]. Sürmecik'in keşfi, Uşak'ın daha eski dönemlerden itibaren de iskân edildiğini ortaya koymuş, Batı Anadolu bölgesi için de Paleolitik Çağ'a ait izi sürülebilir kanıtların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Sürmecik'ten ele geçen buluntuların 36.432 tanesini yonga, dilgi gibi düzelti taşımayan ürünler, 20.472 tanesini aletler, 5.645 tanesini çekirdekler ve 23.256 tanesini ise yongalama artıkları oluşturmaktadır[7]. Bu sayılara yontuk çakıllar ve iki yüzeyli aletler eklenmemiştir.[8]

Kenar Kazıyıcıların Tekno-Tipolojik Analizleri

Sürmecik yontmataş endüstrisi içinde yer alan 85.805 öğenin 1854 tanesini kenar kazıyıcılar oluşturmaktadır.[9] Bordes'un tip listesinde[10] yer alan tüm kenar kazıyıcı tipleri ve alt tiplerini Sürmecik kenar kazıyıcı koleksiyonu arasında görmek mümkündür.

144'ü *Quina* tip tek dışbükey kenar kazıyıcı ve 190'ı yarı *Quina* tek dışbükey kenar kazıyıcı olmak üzere tek dışbükey kenar kazıyıcılar (Resim 2, 3) 760 adet ile Sürmecik kenar kazıyıcılarının en büyük bölümünü oluştururken düz ve içbükey iki kenar kazıyıcılar ve içbükey yöneşen kenar kazıyıcılar birer parça ile en az grubu oluştururlar. Tek düz kenar kazıyıcılar 192, tek içbükey kenar kazıyıcılar 63, iki düz kenar kazıyıcılar 31, düz ve dışbükey iki kenar kazıyıcılar 54, iki dışbükey kenar kazıyıcılar (Resim 4) 105, iki içbükey kenar kazıyıcılar 3, içbükey ve dışbükey iki kenar kazıyıcılar 25, düz yöneşen kenar kazıyıcılar 23, dışbükey yöneşen kenar kazıyıcılar 48, düz ve dışbükey yöneşen kenar kazıyıcılar 27, iç ve dışbükey kenar kazıyıcılar 12, yatık yöneşen kenar kazıyıcılar 43, ikili yatık yöneşen kenar kazıyıcılar 13, düz yatay kenar

2 Taşkıran 2017, 22.
3 Polat 2017, 14.
4 Taşkıran 2017, 23.
5 Söyler ve diğ., 2017 ve Söyler ve diğ., 2019. (Burada sözü geçen "yaklaşık 88.000" ifadesi, Sürmecik ile ilgili yapılmış olan ilk yayınlara atıfta bulunulduğu için kullanılmıştır).
6 Koçak 2017, 25-31.
7 Sarıoğlu 2019, 22.
8 Yontuk çakıl ve iki yüzeyli alet sayılarının eklenmemiş olmasının nedeni, yontuk çakıllarla ilgili yürütülmekte olan tez çalışmasının makalenin yazım tarihi itibariyle henüz bitirilmemiş, dolayısıyla kesin sayıların bilinmiyor olmasıdır.
9 age 30.
10 Bordes 1961, 25-30.

kazıyıcılar 55, yatay dışbükey kenar kazıyıcılar 62'si *Quina* tip dışbükey yatay kenar kazıyıcı ve 71'i yarı *Quina* dışbükey yatay kenar kazıyıcı olmak üzere 229 (Resim 5, 6), yatay içbükey kenar kazıyıcılar 18 öğe ile temsil edilmektedir. Bileşik aletler (Resim 7, 8) ise 151 parçadır (Tablo 1).

Kenar kazıyıcıların 1449 tanesi yonga, 405 tanesi dilgi üzerine yapılmıştır. Yontmataş aletler, yapımlarında kullanılan hammaddeye bağlı olarak çeşitli nedenlerle kırılma gösterebilirler. Bu kırılmalar aletin kullanımı sırasında olabileceği gibi, alet terk edildikten sonra gerçekleşen depolanma sürecinde de meydana gelebilir. Sürmecik koleksiyonunda kırık oranı %50'den daha küçük olan kenar kazıyıcıların sayısı 267 adettir. Sürmecik yerleşim yerinin tahrip edilmiş olması da buradaki kenar kazıyıcıların kırılma nedenleri arasında değerlendirilmelidir.

Kenar kazıyıcıların 1574 tanesi pulcuklu düzelti taşımaktadır. 247 örnek basamak pulcuklu, 25 örnek kemirim, 6 örnek paralel, 1 örnek kaplayan, 1 örnek ise yarı kaplayan düzeltiye sahiptir.

Sürmecik kenar kazıyıcıları üzerinde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda 9 farklı topuk tipi tespit edilmiştir. 1232 örnekle düz topuk taşıyan kenar kazıyıcılar en büyük grubu oluşturmaktadır. Yüzcüklü topuk taşıyan 278, ham topuk taşıyan 96, jandarma şapkası biçimli topuk taşıyan 64, çizgi topuk taşıyan 10, iki yüzlü topuk taşıyan 3 ve nokta topuk taşıyan 2 adet kenar kazıyıcı mevcuttur. Proksimal kısmı kırık olan 33 adet kenar kazıyıcının ise topuk tipi belirlenememiştir. Topuğu bilinçli olarak kaldırılan kenar kazıyıcıların sayısı ise 136'dır.

1854 adet kenar kazıyıcının 968 tanesinin yapımında çakmaktaşı hammaddeden yararlanılmıştır. Bunu 634 örnekle radyolarit takip etmektedir. 177 adet kenar kazıyıcının yapımında kalsedon kullanılmıştır. Bölgede oldukça fazla bulunan ve yontmataş endüstrisinde yoğun bir şekilde hammadde blokları, denenmiş hammadde ve döküntü olarak karşılaşılan hammadde türü olan kuvarsit ise sadece 75 adet kenar kazıyıcının yapımında kullanılmıştır. Bu hammadde türü, diğer aletlerin yapımında da oldukça az tercih edilen bir hammadde türüdür[11].

Kenar kazıyıcıların 77 tanesi üzerinde yüksek ısıya maruz kaldıklarına dair izler tespit edilmiştir[12]. Bu izler yontmataş malzemenin parlaklık kazanmasına yol açmıştır. Taşkıran'a göre, Sürmecik yontmataş buluntularının birçoğunda görülen bu parlaklık burada bulunan termal suların etkisi ile oluşmuştur. Zira alandaki ilk gözlemler sırasında tespit edilen bir kum tepesi içinde binlerce yontmataş parçanın bulunduğu ve bu kum tepesinin termal su kaynağından çıkan sıcak suların biriktirdiği kumlarla oluştuğu, bu durumun yontmataş malzemeye kum ile cilalanma sonucunda bir parlaklık kazandırdığı belirtilmektedir[13].

62 adet kenar kazıyıcının yüzey sürüklenmeleri neticesinde bir parlaklık kazandığı, 36 adet kenar kazıyıcının ise kazıyıcı

[11] Sarıoğlu 2019, 45-46.
[12] age 49.
[13] Prof. Dr. Harun Taşkıran ile 20.11.2019 tarihinde kişisel görüşme.

kenarında kullanıma bağlı parlaklıklar taşıdığı tespit edilmiştir[14].

1.854 kenar kazıyıcının 1.788 tanesi kabuk taşımamaktadır. Bu durum, kenar kazıyıcıların yapımında kabuğu soyularak hazırlanmış çekirdeklerden alınmış yonga ve dilgilerin tercih edilmiş olduklarını göstermektedir. Tüm kenar kazıyıcı koleksiyonunun 46 tanesi %50'den küçük oranda kabuk taşımaktadır. 18 tanesi %50 oranında, sadece iki tanesi ise %50'den büyük oranda kabuk taşımaktadır. Kabuk taşıyan kenar kazıyıcıların kabuklarının kazıyıcı kenarlarına göre konumlarını ele aldığımızda, hepsinde bu kabuğun aleti elde tutmayı kolaylaştırmak adına bilinçli olarak bırakıldığı sonucuna varılmaktadır[15].

Sürmecik kenar kazıyıcılarının 524 tanesinde çeşitli oranlarda bozulmalar tespit edilmiştir. Yontmataş malzemelerin çeşitli kimyasal tepkimeler sonucunda bozulabildiği bilinen bir gerçek olmakla beraber Sürmecik endüstrisinde gözlemlenen bozulmanın termal suların etkisine ve yerleşim yerinin tahrip edilmiş olmasına bağlı olabileceği düşünülmektedir[16].

Sürmecik kenar kazıyıcılarının boyut analizlerine bakıldığında bu endüstrinin görece küçük boyutlu taşımalıklara dayalı bir endüstri olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Bu analizler 1587 adet olan sağlam kenar kazıyıcı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Taşımalıklara göre boyut analizleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

1854 adet kenar kazıyıcının 266 tanesi *Levallois*'dır. Bunların 221 tanesi yonga, 45 tanesi ise dilgi taşımalık üzerine yapılmıştır.

Kenar Kazıyıcılar Açısından Anadolu'ya Kısa Bir Bakış ve Karain Mağarası[17]

Kenar kazıyıcıların kayıtlara geçmiş en eski formlarına *Oldowan* endüstrileri içerisinde iki milyon yıl önce rastlanmış, Avrupa'da *Acheuléen*'in başlangıcı olan 750 bin yıl önce çok sayıda farklı tiple çeşitlenmeye başladığı görülmüştür[18]. Ancak Taşkıran, bu aletlerin Paleolitik Çağ'ın bütün evrelerinde kullanılan aletler olmalarına karşın özellikle Orta Paleolitik *Moustérien* kültür endüstri öğeleri içinde en büyük grubu oluşturduklarından hatta bu kültür evresi için karakteristik olduklarından bahsetmektedir[19]. Kenar kazıyıcıların Avrupa Üst Paleolitik endüstri grupları içinde ise devam etmekle birlikte sayılarının önemli ölçüde azaldığı gözlenmiştir[20]. Kenar kazıyıcılar Üst Paleolitik sonrasında gelen ve Holosen dönem içinde şekillenmiş Neolitik ve Kalkolitik gibi çağların yontmataş endüstrileri içinde de yine az olmakla beraber varlıklarını devam ettirmişlerdir.

Kenar kazıyıcılar taş çağlarının en çok kullanılan aletleri olmalarına karşın, Paleolitik Çağ buluntuları açısından oldukça zengin bir coğrafya olma özelliği gösteren Anadolu'da sağlıklı bir karşılaştırma yapmaya yetecek yeterli sayıda kenar kazıyıcı

14 Sarıoğlu 2019, 50.
15 age 51.
16 age 52.
17 Bu bölümde Karain Mağarası ile ilgili verilmiş olan veriler Prof. Dr. Harun Taşkıran tarafından 1996 yılında tamamlanan tez çalışması referans alınarak verilmiştir. Ancak mağarada gerçekleştirilen kazılar kesintisiz olarak günümüze kadar ulaşmaktadır. Bu bağlamda Karain Mağarası kenar kazıyıcıları ile ilgili sayılarda artış olmuştur. Oranlarda da muhtemel farklılıklar olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
18 Debénath ve Dibble 1994, 70.
19 Taşkıran 1996, 23.
20 Bordes 1968, 158.

koleksiyonuna sahip istasyonlar oldukça az sayıdadır. Ancak bu ifade yanlış değerlendirilmemelidir. Kenar kazıyıcılar neredeyse bütün arkeolojik kazılardan ele geçen aletlerdir (hatta maden çağlarını içeren kazı alanlarından bile). Burada söylemek istediğimiz Sürmecik'teki gibi toplu halde ele geçmiş, karşılaştırma yapmaya yetecek sayıda buluntu veren istasyonların sayısının azlığıdır.

Örneğin, son dönemde araştırılmış olan Gürgürbaba Tepesi'nde Orta Paleolitik Dönem'e ait kenar kazıyıcılardan bahsedilmiştir[21]. Anadolu'nun doğusu için en önemli merkezlerden biri Gürgürbaba Tepesi'dir. Orta Anadolu'ya baktığımızda, Hüseyingazi, Etiyokuşu, Keçiören, İlhan Çayı, Sındıran-Yanıktarla gibi Ankara ili çevresinde yer alan buluntu alanlarından çeşitli kenar kazıyıcılar ele geçmiştir.[22] Kuzeybatı Anadolu'da yapılan araştırmalarda da kenar kazıyıcıların sıklıkla karşılaşılan aletler olduğu görülmüştür. Sakarya Çevresi[23] ve Eskişehir Çevresi'nde[24] gerçekleştirilen araştırmalarda kenar kazıyıcılara rastlanılmıştır. Anadolu'nun batısında da durum farklı değildir. Denizli ili ve çevresinde gerçekleştirilen araştırmalarda[25] Sürmecik buluntuları ile benzerlik gösteren buluntular ele geçmiştir. Bunlar arasında kenar kazıyıcılar da yer almaktadır. Ayrıca Kütahya'da Aizanoi antik kentinde gerçekleştirilen kazılarda, kent alanı içerisinde yer alan Omartepe Sırtı'nda, *Levallois* tekniğinin de kullanılmış olduğu bir Orta Paleolitik Dönem taş yapım atölyesi bulunmuştur[26]. Yine aynı bölgede Kureyşler Baraj Gölü Havzası'nda da Orta Paleolitik Dönem'e ait buluntulara rastlandığı ve bu buluntulardan bazılarının *Quina* tip kenar kazıyıcı olduğundan bahsedilmiştir[27]. Güneye inildiğinde ise Türkiye'de Epi-Paleolitik'in en önemli merkezi olarak kabul edilen Öküzini Mağarası'nın yontmataş endüstrisi içerisinde de çeşitli tiplerde kenar kazıyıcıların yer aldığı görülmektedir[28].

Söz konusu buluntuların yanı sıra, Anadolu'da Paleolitik Çağ araştırmaları için en önemli merkez olan Karain Mağarası'nın yontmataş endüstrisinde Sürmecik kenar kazıyıcıları ile karşılaştırma yapmaya yetecek bir koleksiyon bulunmaktadır.

Karain Mağarası E Gözü kenar kazıyıcılarında da tıpkı Sürmecik'te olduğu gibi en büyük grubu tek kenar kazıyıcılar oluşturmaktadır. Sürmecik'te 1015 adet ve %54,75 oranla temsil edilen bu grup, Karain Mağarası'nda 596 adet ve %57'lik bir orana sahiptir[29]. Karain Mağarası iki kenar kazıyıcıları 186 adet ve %18'lik bir oran gösterirken[30] Sürmecik'te 219 adet ve %11,81'lik bir oran mevcuttur. Yöneşen kenar kazıyıcılar Karain Mağarası endüstrisinde 157 adet ve %15'lik bir oran gösterir[31]. Bu kenar kazıyıcılar Sürmecik'te 167 örnek ve %9,01 oranla temsil edilir. Karain Mağarası'nda yatay kenar kazıyıcılar 83

21 Baykara ve diğ. 2018, 79-88.
22 Kartal, 2005, 52-56.
23 Kartal ve diğ., 2015; Kartal ve diğ., 2016; Kartal ve Erbil, 2017; Kartal ve diğ., 2018.
24 Kartal ve diğ., 2019.
25 Özçelik 2017.
26 Dinçer 2014, 39.
27 Dinçer 2015, 191.
28 Kartal, 2009, 133
29 Taşkıran 1996, 156.
30 age 157.
31 age 157.

adet ve %8'lik bir orana sahipken[32] Sürmecik'te bu kazıyıcılar 302 adet ve %16,29'luk bir orana sahiptir.

Taşkıran Karain Mağarası'nda bileşik aletlerin yoğun olarak görülmediğinden bahsetmiştir[33]. Ancak Sürmecik'te bileşik aletlerin oranı neredeyse %10'a ulaşmaktadır. Karain Mağarası'nda *Charentien* evreye ait 231 adet *(Quina Tip)* kenar kazıyıcı tespit edilmiştir[34]. Sürmecik'te ise bu sayı 207 adettir (Resim 9, 10).

Sonuç

Uşak, Banaz sınırları içerisinde yer alan Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi, gerek Anadolu gerekse Dünya arkeolojisi açısından son dönemde yapılmış en önemli keşiflerden biridir. Sahip olduğu 85.805 parçalık yontmataş koleksiyonu sayesinde dünyanın sayılı Paleolitik merkezlerinden biri haline gelmesinin yanı sıra, Batı Anadolu'da bu döneme ait bilgilerin bütünlüğünün sağlanması açısından da oldukça önemli bir konumdadır.

Tarafımızdan yürütülen bu çalışma Sürmecik endüstrisi üzerine yapılan ilk analiz çalışmalardan birini teşkil etmektedir. Bu nedenle ortaya koyduğumuz veriler ile sonuçların Anadolu'nun Paleolitik Çağ'ına katkı sağlayacağı gerçeği yadsınamasa da Sürmecik ile ilgili cevaplanması gereken sorular olduğu da muhakkaktır.

Örneğin yerleşim yerine ilişkin herhangi bir tarihlendirme çalışması bulunmamaktadır. Ancak elimizdeki veriler ışığında, buluntu topluluğu tipolojik olarak değerlendirildiğinde Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi'ni Orta Paleolitik Dönem içerisine yerleştirmek uygun olacaktır. Ayrıca Sürmecik yontmataş endüstri öğeleri arasında iki yüzeyli aletlerin olduğu da bilinmektedir. Taşkıran bu aletlerin *Acheuléen* gelenekli *Moustérien* içinde değerlendirilmesi gerektiğinden bahsetmektedir[35]. Bu bağlamda, şimdiye kadar sunduğumuz veriler göz önüne alındığında Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi'nde Orta Paleolitik Dönem'in temel kültürü olan *Moustérien*'in bütün evrelerinin görüldüğünü söylemek doğru olacaktır.

Yapılan çalışmalar neticesinde tek kenar kazıyıcıların 1015 örnekle en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Bu grup içinde ise 426 adet örnekle basit tek dışbükey kenar kazıyıcılar çoğunluktadır. Yatay kenar kazıyıcılar 302 adetle ikinci sırada yer almaktadır. İki kenar kazıyıcılar 217 adettir. 167 adet ile yöneşen kenar kazıyıcılar en az grubu oluşturur. Bu gruplar içerisinde ilginç olan 1260 adet kenar kazıyıcının dışbükeylik göstermesidir. Bu sayılara göre ise Sürmecik sakinlerinin dışbükey kenar kazıyıcıları daha çok tercih ettikleri söylenebilir. Bu durum bizde kenar kazıyıcı alt tiplerinin özel işlevlere yönelik üretilmiş olabileceği fikrini uyandırmış olsa da konuyla ilgili gerçekleştirdiğimiz deneysel bir çalışma bulunmamaktadır.

Düzelti, topuk, kabuk ve hammadde üzerine gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde göze çarpan özel bir durum bulunmamaktadır. Bu durumun tek istisnası ise

[32] Taşkıran 1996, 157.
[33] age 155.
[34] Güre 2010.
[35] Prof. Dr. Harun Taşkıran ile 21.11.2019 tarihinde kişisel görüşme.

Levallois tekniğinin uygulandığı kenar kazıyıcılarda göreceli olarak daha kaliteli hammaddelerin tercih edilmiş olmasıdır. Lakin bu tekniğin uygulandığı daha kalitesiz hammaddeler de yerleşim yerinde mevcuttur.

Sürmecik ile ilgili zaman içerisinde gerçekleştirilecek yeni çalışmalar daha kapsamlı sonuçlar verecek ve bu sonuçlar Sürmecik'in Anadolu ve Dünya arkeolojisindeki konumunu daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Tablo ve Resim Listesi

Tablo 1: Kenar kazıyıcı alt tipleri ve taşımalıkları.

Tablo 2: Taşımalıkların boyut analizi.

Resim 1: Sürmecik Paleolitik Açık Hava Yerleşimi.

Resim 2: Tek dışbükey kenar kazıyıcılar.

Resim 3: Tek dışbükey kenar kazıyıcı.

Resim 4: İki dışbükey kenar kazıyıcı.

Resim 5: Yatay dışbükey kenar kazıyıcılar.

Resim 6: Yatay dışbükey kenar kazıyıcı.

Resim 7: Bileşik aletler.

Resim 8: Bileşik alet (kenar kazıyıcı-ön kazıyıcı).

Resim 9: *Quina* kenar kazıyıcılar.

Resim 10: *Quina* kenar kazıyıcı.

KAYNAKÇA

Baykara ve diğ. 2018	İ. Baykara – B. Dinçer – S. Şahin, "Gürgürbaba Tepesi: Alt ve Orta Paleolitik Dönem Buluntu Yerleri, Erciş-Van", *Anadolu Araştırmaları* 21, 2018, 76-104.
Bordes 1961	F. Bordes, *Typologie du Paléolithique Ancien et Moyen*, Publications de L'Institut de Préhistoire de L'Université de Bordeaux, Mémoire No 1 (Bordeaux 1961).
Bordes 1968	F. Bordes, *The Old Stone Age* (New York 1968).
Debénath – Dibble 1994	A. Debénath – H. L. Dibble, *Handbook of Paleolithic Typology Volume One Lower and Middle Paleolithic of Europe* (Philadelphia 1994).
Dinçer 2014	B. Dinçer, "The Paleolithic of Kocasu Basin (NW Anatolia)", içinde: Deniz Burcu Erciyas – Emine Sökmen (ed.) *Arkeolojide Bölgesel Çalışmalar Sempozyum Bildirileri Regional Studies in Archaeology Symposium Proceedings,* YAS 4 (İstanbul 2014) 23-49.
Dinçer 2015	B. Dinçer, "Kureyşler Baraj Gölü Havzasında 2014 Yılı Paleolitik Araştırmaları", içinde: Metin Türktüzün – Serdar Ünan (ed.) *Kureyşler Barajı Kurtarma Kazıları 2014 (Kureyşler Dam Rescue Excavations 2014)* (Ankara 2015) 191-209.
Güre 2010	A. Güre, *Karain E'nin Charentien Evre Kenar Kazıyıcılarının Biçimsel Tipolojisi,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Ankara 2010).
Kartal ve diğ. 2019	G. Kartal – E. Erbil – M. Kartal, "Eskişehir İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (I), 2017", *36. Araştırma Sonuçları Toplantısı 3. Cilt,* 2019, 1-16.
Kartal 2005	M. Kartal, "Yontmataş Buluntu Toplulukları Işığında Ankara: Neyi Biliyoruz? Neyi Bilmiyoruz? Yeni Değerlendirmeler ve Sonuçlar" *Anadolu / Anatolia 28,* 2005, 49-72.
Kartal 2009	M. Kartal, *Konar-Göçerlikten Yerleşik Yaşama Geçiş Epi-Paleolitik Dönem Türkiye'de Son Avcı-Toplayıcılar* (İstanbul 2009).
Kartal ve diğ. 2015	M. Kartal – M. Karakoç – E. Erbil, "Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (I), 2013", *32. Araştırma Sonuçları Toplantısı 1. Cilt,* 2015, 9-26.
Kartal ve diğ. 2016	M. Kartal – E. Erbil – M. Karakoç, "Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (II), 2014", *33. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2. Cilt,* 2016, 387-408.
Kartal ve Erbil 2017	M. Kartal – E. Erbil, "Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (III), 2015", *34. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2. Cilt,* 2017, 87-100.

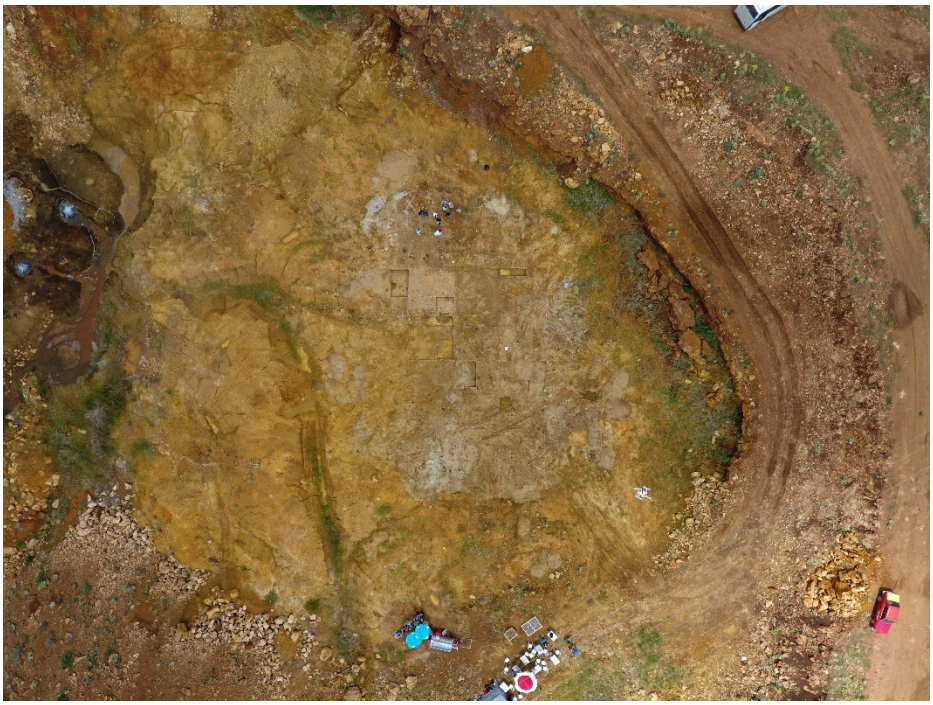
Kartal ve diğ. 2018	M. Kartal – E. Erbil – M. Özturan, "Sakarya İli Tarih Öncesi Arkeolojisi Yüzey Araştırması (IV), 2016", *35. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2. Cilt,* 2018, 161-179.
Koçak 2017	Ö. Koçak, "Sivaslı Yüzey Araştırmaları: Neolitik Çağ'dan Tunç Çağı Sonuna Kadar Olan Döneme Ait Veriler", içinde: Rainer M. Czichon – Şerif Söyler – Birol Can – İlhan Çavuş (ed.) *Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak* (İstanbul 2017) 25-31.
Özçelik 2017	K. Özçelik, "Ege Bölgesi'nde Neandertal İnsanın İzleri", *DTCF Dergisi* 57.1, 2017, 524-537.
Polat 2017	S. Polat, "Uşak İlinde Jeositler ve Jeomorfositler", içinde: Rainer M. Czichon – Şerif Söyler – Birol Can – İlhan Çavuş (ed.) *Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak* (İstanbul 2017) 7-18.
Sarıoğlu 2019	E. K. Sarıoğlu, *Sürmecik (Banaz-Uşak) Paleolitik Açık Hava Yerleşimi Kenar Kazıyıcılarının Tekno-Tipolojisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Ankara 2019).
Söyler ve diğ. 2017	Ş. Söyler, H. Taşkıran, R. M. Czichon, K. Özçelik, S. Polat, M. A. Yılmaz, E. Erbil, M. Türker, D. Dağcı, "Uşak Banaz Sürmecik Paleolitik Kazısı-2016", *39. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt,* 2017, 381-391.
Söyler ve diğ. 2019	Ş. Söyler, H. Taşkıran, R. M. Czichon, K. Özçelik, Y. Aydın, E. Erbil, M. Türker, "Uşak Banaz Sürmecik Paleolitik Kazısı-2017", *40. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt,* 2019, 307-316.
Taşkıran 1996	H. Taşkıran, *Karain Mağarası Kenar Kazıyıcılarının Teknolojik ve Tipolojik Evrimi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Ankara 1996).
Taşkıran 2017	H. Taşkıran, "Ege Prehistoryasında Uşak", içinde: Rainer M. Czichon – Şerif Söyler – Birol Can – İlhan Çavuş (ed.) *Yüzey Araştırmaları ve Kazılar Işığında Uşak* (İstanbul 2017) 19-24.

Ana Tipler	Kenar Kazıyıcı Alt Tipleri	Yon.	Dil.	Toplam
Tek Kenar Kazıyıcılar	**Tek Düz Kenar Kazıyıcı**	126	66	**192**
	Tek İçbükey Kenar Kazıyıcı	43	20	**63**
	Basit Tek Dışbükey Kenar Kazıyıcı	331	95	**426**
	Quina Tip Tek Dışbükey Kenar Kazıyıcı	107	37	**144**
	Yarı Quina Tek Dışbükey Kenar Kazıyıcı	150	40	**190**
İki Kenar Kazıyıcılar	**İki Düz Kenar Kazıyıcı**	17	14	**31**
	İki Kenar Kazıyıcı Düz ve Dışbükey	31	23	**54**
	İki Kenar Kazıyıcı Düz ve İçbükey	-	1	**1**
	İki Dışbükey Kenar Kazıyıcı	81	24	**105**
	İki İçbükey Kenar Kazıyıcı	1	2	**3**
	İki Kenar Kazıyıcı İçbükey ve Dışbükey	13	12	**25**
Yöneşen Kenar Kazıyıcılar	**Düz Yöneşen Kenar Kazıyıcı**	18	5	**23**
	Dışbükey Yöneşen Kenar Kazıyıcı	41	7	**48**
	İçbükey Yöeneşen Kenar Kazıyıcı	1	-	**1**
	Düz ve Dışbükey Yöneşen Kenar Kazıyıcı	19	8	**27**
	İç ve Dışbükey Yöneşen Kenar Kazıyıcı	7	5	**12**
	Yatık Yöneşen Kenar Kazıyıcı	43	-	**43**
	İkili Yatık Yöneşen Kenar Kazıyıcı	13	-	**13**
Yatay Kenar Kazıyıcılar	**Düz Yatay Kenar Kazıyıcı**	55	-	**55**
	Basit Dışbükey Yatay Kenar Kazıyıcı	95	**-**	**95**
	Quina Tip Dışbükey Yatay Kenar Kazıyıcı	63	-	**63**
	Yarı Quina Dışbkey Yatay Kenar Kazıyıcı	71	-	**71**
	İçbükey Yatay Kenar Kazıyıcı	18	-	**18**
Blş. Alt.	**Bileşik Aletler**	105	46	**151**
	Toplam	**1449**	**405**	**1854**

Tablo 1

		Minimum (mm)	Maksimum (mm)	Ortalama (mm)
Yonga	**Uzunluk**	13	105	44
	Genişlik	14	121	37
	Kalınlık	1	180	10
Dilgi	**Uzunluk**	32	118	58
	Genişlik	11	43	24
	Kalınlık	1	31	8

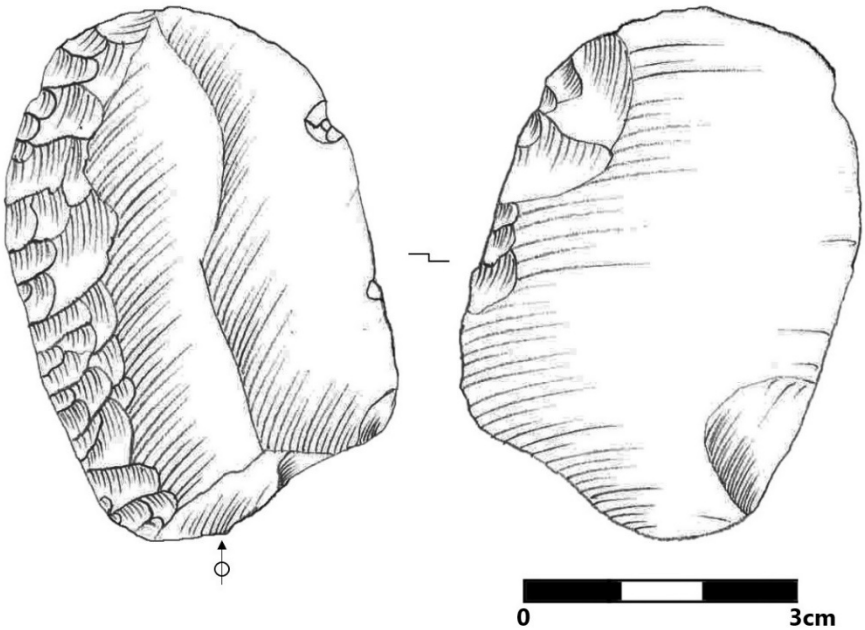
Tablo 2

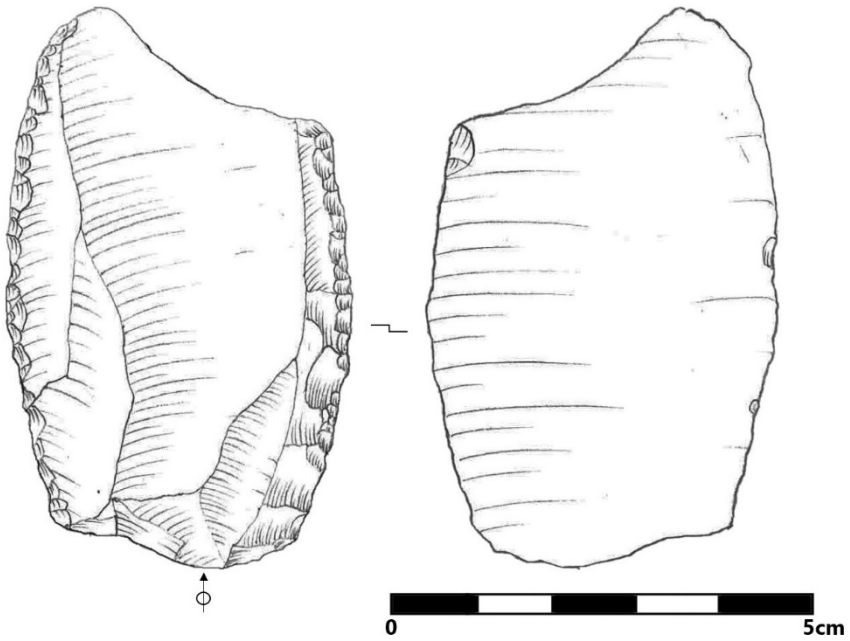
Resim 1

Resim 2

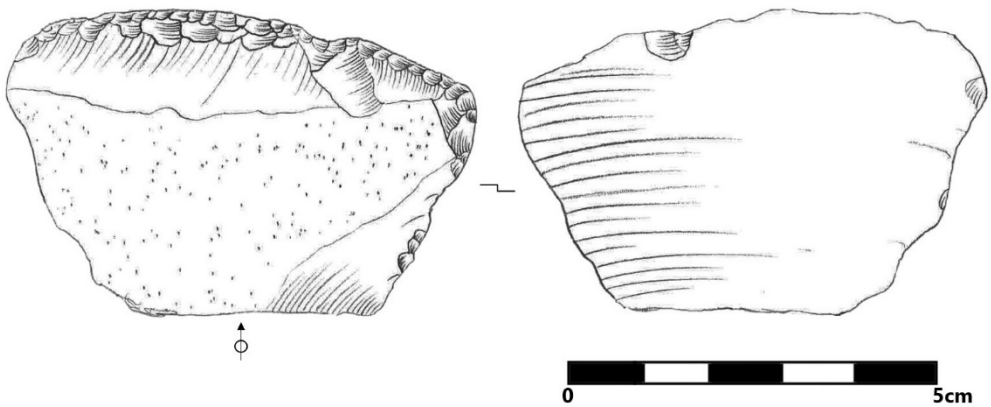
Resim 3

Resim 4

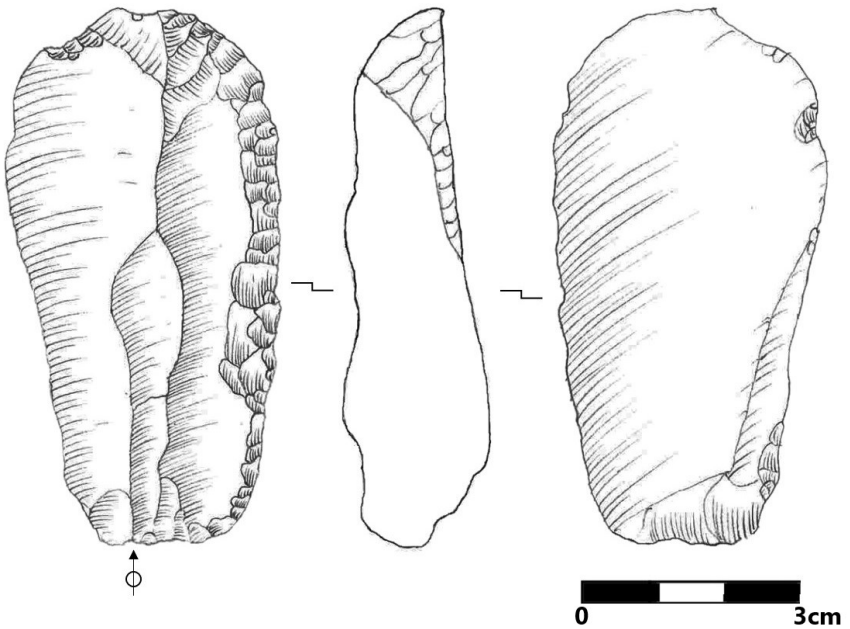
Resim 5

Resim 6

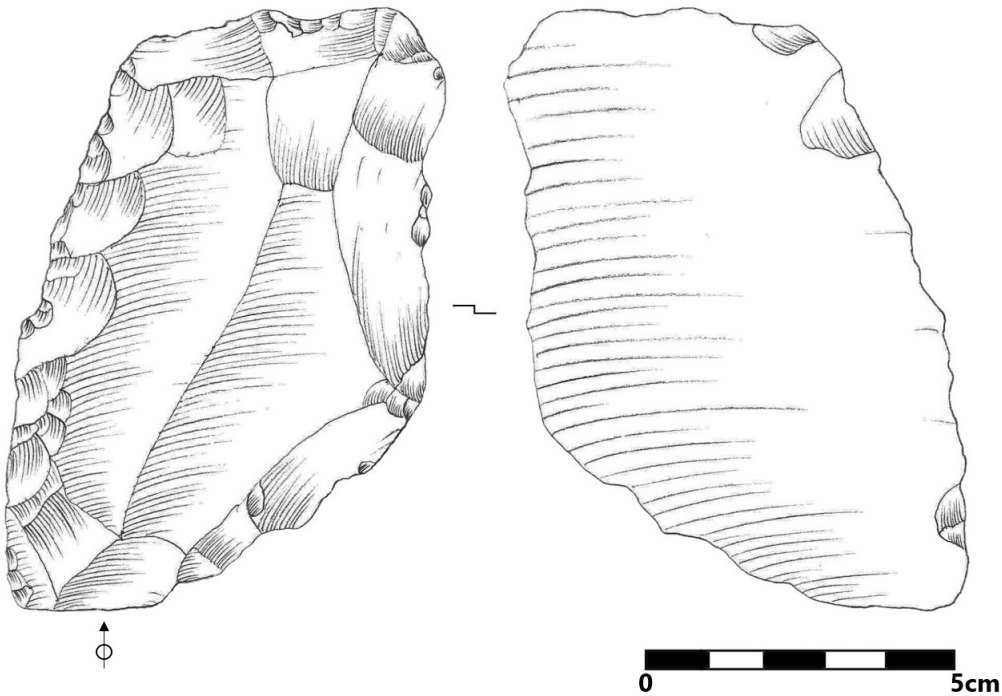
Resim 7

Resim 8

Resim 9

Resim 10